

ГЛОБАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Рецензія

Oleg Bilorus (Ukraine). Global intellectual capital

Review for the textbook of
Bazylevych V. D. «Intellectual property» (2014)

Глобальні трансформації та імперативи розвитку формують нову філософію економічного зростання. Розвинений ринок об'єктів інтелектуальної власності, через який продукти глобальної всезагальної праці вводяться у господарський обіг, і дієвий механізм їхньої комерціалізації уможливили безперервний рух та нагромадження інтелектуального капіталу, підвищивши глобальну конкурентоспроможність національних економік.

Зазначені трансформації вивели проблематику формування і розвитку економіки інтелектуальної власності на передній край наукового пошуку, обумовивши необхідність якісного оновлення навчально-методичної бази вищої школи. Йдеться про поглиблене вивчення та творче осмислення інтелектуальної власності як базової економічної категорії інформаційного суспільства, найважливішого чинника генерування інтелектуальних активів, збереження національного суверенітету й забезпечення механізму самопідтримання інноваційного розвитку суспільства.

Формування наукового розуміння сутності інтелектуальної діяльності, генетичних зв'язків і закономірностей її розвитку набуває особливого значення для практичної реалізації стратегічного курсу на модернізацію економіки України. За цих обставин розробка нової генерації підручників та навчальних посібників з інтелектуальної власності постає важливою складовою підготовки висококваліфікованих кадрів у всіх сферах господарської діяльності.

Варто зауважити, що у вітчизняному науковому й освітньому просторі з року в рік збільшується кількість публікацій, присвячених юридичним аспектам охорони і захисту прав інтелектуальної власності. Водночас відчувається гостра нестача ґрунтовних фахових видань із проблематики економіки інтелектуальної власності. Відтак піонерний підручник* (його перше видання датоване 2006 р.), підготовлений член-кореспондентом НАН України, доктором економічних наук, професором В. Д. Базилевичем, став знаковою подією в економічній науці та освіті України. Заслугою автора стало запровадження в науковий і навчальний ужиток цілої низки актуальних та маловивчених проблем економіки інтелектуальної власності.

У цьому році вийшло у світ третє видання зазначеного підручника, доповнене і перероблене автором з урахуванням складних та суперечливих реалій глобального і національного господарського розвитку. Успішне перевидання підручника та затвердження його Міністерством освіти і науки України для студентів економічних спеціальностей вищих закладів освіти підтверджує той факт, що це підручник нового покоління, який відповідає вимогам сучасної економічної теорії і практики.

Рецензоване видання вирізняється інформаційною насиченістю, глибиною охоплення складного матеріалу, вираженою проблемно-тематичною організацією, системним, міждисциплінарним підходом. Принциповим, на нашу думку, є те, що автор не отожднює вирішення проблем

інтелектуальної власності з переходом України до ринку. Проблеми економіки інтелектуальної власності висвітлюються у підручнику з позицій глобальних постіндустріальних перетворень. У цьому контексті значний інтерес становить матеріал, присвячений аналізу сутності й характерних ознак постіндустріального суспільства, концепції інформаційного суспільства та інтелектуальної економіки, специфічних ознак інформації і знання як функціональної домінанти в постіндустріальній економіці. Заслуговує на увагу здійснений автором глибокий аналіз видів та результатів інтелектуальної діяльності, феномену інтелектуального продукту, сутності, структури і значення інтелектуального капіталу в інформаційну епоху. Беручи до уваги величезну роль інтелектуального капіталу в забезпеченні економічного прогресу нації, це видання було доповнено аналізом методичних підходів до його оцінювання.

З позицій сучасних надбань економічної науки автор трактує інтелектуальну власність як економіко-правову категорію, висвітлює сутність, структуру та суперечності її розвитку. Система відносин інтелектуальної власності висвітлюється крізь призму еволюції теоретичних уявлень щодо її змісту і форм прояву. Такий теоретико-методологічний підхід дозволяє глибше зрозуміти специфіку економіко-правових відносин щодо об'єктів патентного права, засобів індивідуалізації учасників цивільного обігу, товарів і послуг, особливості формування та розвитку авторського і суміжних прав тощо. Самобутність підручника значною мірою пов'язана з глибоким вивченням та критичним осмисленням першоджерел, зокрема творів видатних українських і зарубіжних економістів сучасного та минулого.

Загально визнано, що в сучасній економіці капітал у його матеріально-речовій формі поступово перестає бути основою оцінювання вартості комерційних підприємств. Інтелектуальні активи все частіше постають у ролі фінан-

* Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник / В. Д. Базилевич. – 3-є вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2014. – 671 с.

сових інструментів, за допомогою яких вирішуються такі стратегічні завдання, як підвищення ринкової вартості компанії, стабілізація бізнесу і залучення інвестицій. У цьому контексті особливого значення набувають висвітлені автором механізми комерціалізації інтелектуальної власності, проблеми економічної ефективності ліцензування, охорони та захисту відповідних прав. На увагу заслуговує новий матеріал, присвячений проблемам формування, розвитку і сегментації ринку об'єктів інтелектуальної власності, а також його детінізації з урахуванням світового досвіду та реалій вітчизняної економіки.

Викладачам, студентам, науковцям і практикам, безсумнівно, буде корисним розділ, де розглядаються проблеми інституціоналізації інтелектуальної власності. Йдеться про шляхи її легітимізації в межах специфічних норм та правил індивідуальної і суспільної поведінки. У підручнику докладно висвітлено сутність та еволюцію відносин у галузі охорони і захисту прав інтелектуальної власності, зокрема охорони та захисту авторського і суміжних прав, прав на об'єкти промислової власності, на засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу, робіт та послуг, нетрадиційні об'єкти інтелектуальної власності тощо.

Важливою «конкурентною перевагою» підручника є висвітлення актуальних проблем розвитку інтелектуальної власності в контексті складних і суперечливих процесів глобалізації економіки. Розкриваючи інституційні засади функціонування інтелектуальної власності у світовій економіці, автор приділяє значну увагу питанням міжнародного співробітництва у сфері патентного, авторського та суміжних прав. Наукову новизну і високий теоретико-методологічний рівень підручника підтверджує матеріал, присвячений розвитку інтелектуальної власності в епоху Інтернету. Водночас, слід погодитися з автором у тому, що широке використання сучасних інформаційних технологій у сфері інтелектуальної власності породжує не лише нові можливості, а й низку проблем щодо захисту та охорони відповідних прав.

Україн актуальним є матеріал, присвячений питанням розвитку інтелектуальної власності в Україні. Ґрунтовно висвітливши роль і значення інтелектуальної власності у становленні національної інноваційної системи, автор звертає увагу читачів на проблеми та суперечності у цій сфері. Йдеться про стабільне скорочення реальних обсягів фінансування науково-технологічного комплексу, нагромадження структурних диспропорцій у національній економіці, відсутність істотних зрушень у створенні інноваційної інфраструктури тощо. При цьому важливою перевагою підручника є виклад і обґрунтування комплексу практичних рекомендацій щодо розвитку економіки інтелектуальної власності в Україні з урахуванням передового світового досвіду та власних національних традицій і надбань.

Водночас, складні реалії сучасного соціально-економічного розвитку України і необхідність забезпечення інтелектуальними та кадровими ресурсами новітніх процесів суспільної трансформації потребують доповнення навчального матеріалу підручника аналізом проблем нарощування конкурентоспроможності національної економіки шляхом реалізації її інтеграційного потенціалу в

сфері інтелектуальної власності, підвищення технологічної адаптованості до нових глобальних інноваційних зрушень, здійснення науково-технологічних проривів і промислових наукоємних інновацій.

Особливо слід відмітити високу якість методичної сторони викладу матеріалу, що полягає в логічності й чіткості формулювань, висновків та узагальнень, наявності рисунків, графіків, таблиць, які значно поліпшують сприйняття складного матеріалу. Цікаві екскурси в історію, історичні довідки, цитати із хрестоматійних творів, витяги з відомих вітчизняних і західних видань, найважливіших вітчизняних та міжнародних нормативно-правових документів збагачують пізнавальний потенціал підручника, стимулюють творчу активність читачів.

До кожного розділу підручника розроблено навчальні тренінги, а саме: перелік основних термінів і понять, контрольні запитання та завдання, розширений тематичний перелік спеціальної літератури, у т.ч. Інтернет-ресурсів. Доречною виглядає наявність змістовного термінологічного словника, у якому знайшли відображення новітні підходи до визначення найважливіших термінів і понять економіки інтелектуальної власності. У додатках вміщено перелік законодавчих актів України, міжнародних договорів та угод у сфері інтелектуальної власності, національний стандарт з оцінки майнових прав інтелектуальної власності, методику оцінки майнових прав інтелектуальної власності тощо.

Хотілося б побажати автору продовжити роботу в напрямі формування практичних навичок застосування базових теоретичних положень економіки інтелектуальної власності. Йдеться про підготовку практикумів, навчальних тренінгів та інших навчально-дидактичних матеріалів, спрямованих на розвиток корисних умінь і навичок самостійного аналізу складних господарських взаємозв'язків та взаємозалежностей у сфері інтелектуальної діяльності, компетентне застосування базових економічних концепцій до прийняття грамотних рішень щодо професійного зростання і саморозвитку.

На нашу думку, підручник «Інтелектуальна власність», підготовлений доктором економічних наук, професором В. Д. Базилевичем, цілком відповідає сучасним вимогам класичної університетської освіти, оскільки не просто описує чи пояснює новітні економічні явища та процеси, а й спонукає читача до роздумів, дозволяє сформулювати в нього своєрідну «матрицю» сприйняття й засвоєння складного матеріалу, активізує розумовий процес, спрямований на розв'язання дискусійних проблем сучасної економічної науки, що має важливе значення для приросту теоретичного знання та його втілення у практичній діяльності.

Новаторський потенціал цього видання зможуть належно оцінити студенти вищих навчальних закладів, викладачі, науковці та практики у сфері економіки інтелектуальної власності.

О. Г. Білорус,
академік Національної академії наук України,
доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

About the Economic Annals-XXI Journal

Institute of Society Transformation is a publisher of the leading Ukrainian research Journal **the Economic Annals-XXI (Ekonomicnij Casopis-XXI)** since 1996 (<http://soskin.info/en/material/1/about-journal.html>).

The Economic Annals-XXI Journal is included into six international indexation databases:

- 1) Scopus, The Netherlands; 2) Index Copernicus, Poland; 3) Ulrich's Periodicals Directory, Great Britain, the USA;
- 4) EBSCOhost, the USA; 5) Central and Eastern European Online Library (C.E.E.O.L.), Germany;
- 6) Russian Index of Science Citation (RISC), Russia.